

PROČIAI

KARTOJIMAS

Palygink sakinius:

1. Aš tau atnešiau obuolius.
2. Aš tau atnešiau tris obuolius.
3. Aš tau atnešiau obuolių.

Pasakyk, prie kurio tinka komentarai:

- a) () Ačiū, mielai pasivašinsiu.
- b) () Koks tu geras, reikėjo pasilikti ir sau, o ne visus atnešti.
- c) () Vieną duosiu draugei, kitą - mamai, o trečią – pati suvalgysiu.

Įsidėmėk

Lietuvių kalboje yra skiriamas apibrėžtas ir neapibrėžtas daiktų kiekis.

Apibrėžtas daiktų kiekis reiškiamas:

- Kiekį žyminčiu žodžiu + daiktavardžio G: *Duok penkis/ kelis/visus obuolius.*
- Kiekį žyminčiu žodžiu + daiktavardžio K: *Duok dešimt/ keliolika/ daug obuolių.*
- Daiktavardžio G (reiškia visumą): *Nupirkau gėles (visas, kurias laikau rankoje). Atnešiau gėles (visas, kurias auginau).*

Neapibrėžtas daiktų kiekis reiškiamas:

- Paprastai po tranzityvinių veiksmažodžių: *turėti, pirkti, duoti, gauti, daryti, rasti* bei netranzityvinio *būti*.
- Daiktavardžio K: *Nupirkau gėlių (ne visas, kurios buvo parduotuvėje). Tu darai klaidu (ne visas, kurios būdingos žmogui), Šaldytuve yra daržovių (tam tikras kiekis). Čia negalimas daiktavardžio G.*

GRAMATIKA KONTEKSTE

1. Kai žmogus serga, jis eina pas gydytoją ir klausia patarimo. Štai čia duoti receptai (A), perskaityk juos. Kaip tau atrodo, kam jie skirti? Pasakyk, kas šiame tekste reiškiamas **liepiamąja nuosaka**: įsakymas, liepimas ar raginimas, skatinimas.

A

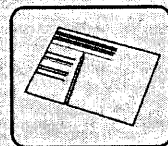
Receptai

- a) Pabendraukite su artimaisiais. Paklauskite namiškio (mamos, brolio, vyro) kokio nors patarimo, pavyzdžiui, kaip skaniai iškepti vištą, kaip auginti kambarines gėles, koki mobiliojo

telefono planą užsisakyti. O gal pasiūlykite kartu pajodinėti žirgyne.

- b) Pažvelkite pro langą, prisiminkite senus draugus, priminkite jiems apie save. O gal seniai sportavote, šokote? Nevėlu tai padaryti dabar.

- c) Prieš miegą pasiklausykite klasikinės muzikos ar paukščių čiulbėjimo, paskaitykite gerą knygą.

- Liepiamąją nuosaką reiškiamas liepimas, raginimas, įsakymas. Paprastai tai susiję ir su intonacija.
- Liepiamosios nuosakos antrojo asmens formos pasako veiksmą, kurį turi vykdyti kitas veikėjas: *atnešk peilį, paduokite milną.*
- Liepiamosios nuosakos daugiskaitos pirmojo asmens forma reiškia veiksmą, kurį kartu su kitais turi vykdyti ir pats kalbantysis asmuo: *išjunkime televizorių.*

2. Perskaityk tekstą apie televizijos poveikį žmonėms. Kodėl nuolatinis televizijos žiūrėjimas laikomas liga?

Išjunkime televizorių

Dažnai televizorius tampa tikru šeimos nariu. Prie jo žmonės renkasi, bendrauja, politikuoja, sutinka Naujuosius metus, myli, pyksta ir skiriasi. Kartais atrodo, jei išjungsi televizorių, šeima nustos egzistuoti. Ne vienuose namuose šeimos galva gali būti arba žmona, arba vyras, bet jos širdis – vien tik televizorius.

Ar televizija, tas saldus civilizacijos vaisius, dar neapkartino jūsų gyvenimo? Palyginti neseniai džiuginusi naiviu ekrano mirgėjimu, nejučia ji tampa pavojinga kaip rentgenas. Ar jūs nemanote, kad „kalbanti dėžė“ maitinasi mūsų gyvenimu kaip „X failų“ vampyras? Ir tik mes patys galime tam padaryti galą.

B

Štai trys televizijos žiūrovo ligos požymiai:

- 1) Grįžęs namo pirmiausia įjungiate televizorių, o po to šviesą. Po darbo jus atpalaiduoja kvailas filmas.
- 2) Užmiegate tik fotelyje priešais žydrajį ekraną. Negalite užmigti be savo mėgstamo serialo.
- 3) Atsisėdate prie stalo valgyti ir tuoj klausiate: „O ką gera rodo per televiziją?“

3. Kiekvienam televizijos ligos atvejui (B) parink diagnozę (C) ir receptą (A):

C

Diagnozės

- a) Suvaikėjote, nes televizija jums atstoja mamos lopšinę.
- b) Televizija tapo įdomesnė nei jūsų šeimos nariai.
- c) Stresas, sukeltas jūsų gyvenimo tempo, monotonijos ar vienatvės.

4. Ką patartumei savo bičiuliui, kurio draugė turi panašią ligos simptomų? Parašyk tris patarimus, vartodamas liepiamosios nuosakos 3 asmens formą.

Pvz., *Tegu tavo draugė vakarais paskaito įdomią knygą. Tegul ji pradeda lankyti šokių klubą.*

Isidėmėk

Liepiamosios nuosakos 3 asmeniui reikšti vartojamos tiesioginės nuosakos esamojo ar būsimąjo laiko 3 asmens formos:

- su dalelytėmis *tegu* ar *tegul*: *tegu (tegul) ji paskaito, tegu (tegul) jis pradeda, tegu (tegul) jie pasikalbės.*
- kartais su priešdėliu *te-*: *Tenėša krepšį vyras.*

SKAITYMAS

1. Perskaityk tipus, į kuriuos sociologai suskirstė žmones pagal vertybines orientacijas.

Dvasingieji – tie, kurie orientuojasi į dvasines vertybes, religiją; (4 proc.)
Technokratai – tie, kurie orientuojasi į technikos pažangą, mokslo naujoves, pragmatikai; (5)
Autokratai – tie, kurie yra netolerantiški, tvirtų nelanksčių pažiūrų; (5)
Hedonistai – tie, kuriems svarbiausi materialiniai interesai, malonumai, saviraiška; (11)
Lygiavininkai – tie, kurie orientuojasi į mažas grupes, vietinę bendruomenę, lygias teises, socialinių skirtumų mažinimą; (20)
Postmaterialistai – tie, kurie orientuojasi į ekologiją, linkę rinktis ekologinius gaminius, nors ir už brangesnę kainą; (4)
Verslieji – tie, kurie orientuojasi į verslą, mėgsta rizikuoti; (9)
Visuomeninkai – tie, kurie aktyvūs ir nori būti naudingi visuomenei, derina asmeninius ir bendrus interesus; (19)
Tradicionalistai – tie, kurie orientuojasi į įprastas gyvenimo normas, laikosi tradicinių vertybių; (10)
Atsargieji – tie, kurie mėgsta planuoti, bet ne rizikuoti, vengia pasikeitimų. (13)

2. Pasižiūrėk į „Baltijos tyrimų“ gautus rezultatus ir pasakyk, kokių tipų Lietuvoje daugiausia, o kokių trūksta.

3. Kokiam tipui priskiri save? Kaip manai, kokių tipų daugiausia tarp tavo bendraamžių? tavo šalyje?

4. Perskaityk straipsnį.

Psichologinis lietuvių portretas

Dabar labai madinga stengtis suprasti save. Tai gerai. Blogai, kad

susipažinę su savimi žmonės nedaro išvadų ir nemėgina keistis.

Sakykime, tokių, kurie pasisako už visų žmonių lygias galimybes Lietuvoje nemažėja, nors po Sovietų Sąjungos iširimo praėjo daug metų. Dauguma lietuvių pasižymi ypatinga inercija ir nelankstumu. Pagal sociologus, tam, kad žmogaus psichikoje įvyktų pokyčių, reikia dešimtmečių.

Visuomenės nuomonės kompanija „Baltijos tyrimai“ atliko analizę bei pabandė nupiešti psichologinį lietuvių portretą. Lietuvos gyventojus suskirsčius į dešimt tipų, paaiškėjo, kad čia mažiausia dvasingų, o daugiausia lygiavinių bei visuomenininkų, ypač tarp kaimo gyventojų ir tarp 35-50 metų amžiaus žmonių.

Palyginti su kitų šalių analogiškais tyrimais, matyti, kad lietuvių psichologinis portretas panašiausias į lenko, šiek tiek mažiau į čeką, slovako bei vengro.

„Įdomu tai, kad mes skiriamės ne tik nuo Vakarų europiečių, bet ir nuo Rytų bei Šiaurės kaimynų“, – sakė tyrimų direktorė Rasa Ališauskienė. „Mes konservatyvesni nei vakariečiai ir esame kur kas mažesni pragmatikai bei hedonistai nei Šiaurės europiečiai. Rusijoje vyrauja lygiaviniai ir dvasingieji.“

Sociologai sako, kad jei Lietuva turėtų senas demokratijos tradicijas ir mažai keistųsi, toks lietuvių psichologinis portretas būtų neblogas. Bet dabartinėmis sąlygomis reikia daugiau žmonių, kurie orientuotųsi į pažangą, būtų pragmatikai, verslieji ar visuomenininkai. Taip būtų lengviau vykdyti reformas.

Ši analizė rodo, kad dvasingųjų Lietuvoje yra tik 4 procentai. Su tuo ne visai sutinka kunigai ir teigia, kad dvasingų žmonių tikrai daugiau nei 10 proc. Be to, dar 15 proc. tik šiek tiek

orientuojasi į dvasines vertybes. Juk žmogų priskirti prie vieno konkretaus tipo sunku – dvasingas gali būti ir lygiaviniškas, ir tradicionalistas. Tik blogai, kad tarp jaunimo maža dvasingumo.

Analizė parodė, kad žmogaus psichologinis tipas siejasi su amžiumi. Tarp hedonistų, versliųjų ir autokratų yra daugiau jaunimo, o tarp kitų tipų vyrauja vyresnio amžiaus žmonės.

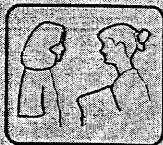
Su šia analize susipažinęs verslininkas Algis Klimaitis mano, kad giminingus tipus sujungus į vieną būtų trys grupės: tie, kurie pripažįsta gyvenimo kaitą, tie, kurie netrukdo tai kaitai, ir tie, kurie gyvena vakar diena. Šios grupės sudaro maždaug po trečdalį Lietuvos gyventojų. Jam norėtųsi, kad permainų šalininkų būtų daugiau, tačiau ir dabartinis pasiskirstymas nėra pavojingas.

Rašytojas Kazys Almenas, ilgas metus gyvenęs Amerikoje, sako, kad lietuviai nuolat nepatenkinti savimi, pavydūs ir ambicingi, nori visada pirmauti. Tai labai geras bruožas, nes skatina juos daug dirbti ir atkakliai siekti užsibrėžto tikslo. Ir rašytojo patirtis rodo, kad lietuviams puikiai sekasi, ilgainiui jie tampa geriausi.

Mokslininkas psichologas Remigijus Bliumas šį tyrimą komentuoja taip: „Man tai panašu į horoskopus, nes negalima žmonių skirstyti į tipus. Visi žmonės yra tam tikro ūgio, tik vieni aukštesni, kiti žemesni, visi yra lygiaviniai, tik vieni mažiau, kiti daugiau, visi – visuomenininkai, tik vieni visuomeniniams reikalams skiria laiko, kai reikia kur nors protestuoti, o kiti jiems atiduoda visą gyvenimą“.

Pagal Gintarą Sarafiną, „Veidas“

5. Atsakyk į klausimus:
- Koki lietuvių portretą parodo „Baltijos tyrimų“ analizė?
 - Palygink šį portretą su Vakarų, Rytų ir Šiaurės kaimynais.
 - Ar žmonių tipai priklauso nuo amžiaus?
 - Kaip tyrimų rezultatus vertina sociologai, kunigai?
 - Kaip tau atrodo, kuriuos giminingsus tipus į tris grupes sujungė verslininkas A. Klimaitis?
 - Kodėl rašytojas K. Almenas mano, kad nevisavertiškumo kompleksas padeda lietuviams?
 - Kodėl mokslininkas R. Bliumas tokią analizę laiko neobjektyvia?

POKALBIS

1. Pažiūrėk į apklausos rezultatus ir vartodamas kiekį žyminčius žodžius aptark juos.
- Ko lietuviai tikisi iš kitų ateinančių metų?
 - bus daug geresni – 8,6 proc.
 - bus šiek tiek geresni – 32,8
 - bus tokie pat kaip šie metai – 27,4
 - bus šiek tiek blogesni – 19,5
 - bus daug blogesni – 6,1
 - nežino/ neturi nuomonės – 5,6 („Spinter“)
 - Lietuvos šeimos save laiko:
 - pasiturinčiomis – 1,1 proc.
 - viduriniojo sluoksnio atstovais – 66,2
 - vargšais – 32,7 (ELTA, Statistikos departamentas)
 - Lietuvos vaikų vasaros stovyklose poilsiaujančių vaikų skaičius (tūkst.)
 - 1984 m. – 214
 - 1999 m. – 30
 - 2001 m. – 32
 - 2002 m. – 58

Kiekis reiškiamas

- Kiekio prieveiksmais *kiek, daug, mažai, nedaug, šiek tiek, kažkiek* + *Vd K: daug žmonių, šiek tiek vaikinių*
- Dvigubai, dukart, triskart: Atėjo dvigubai daugiau žmonių, nei galvojau.*
- [vardžiais abu/ abi, visi, kiekvienas, keletas: Atėjo abi dukros.*
- Kiekio daiktavardžiais *pusė, pora, stiklinė, puodelis, pakelis, dėžutė, butelis, maišelis, truputis* (+*Vd K*): *Duokite pusę stiklinės vandens.*
- Trečdalis, ketvirtis, pusantro, didžioji/ mažoji dalis, dauguma/ mažuma* (+ *Vd K*): *Atėjo trečdalis žmonių.*
- Nors, bent, dar: Duokite nors tris litus.*

2. Rask poras.

Pusė
Pora

Stiklinė
Puodelis

Pakelis
Dėžutė
Butelis
Maišelis
Truputis
Skardinė

Sulčių
Saldainių
Obuolių
Alaus
Cigarečių
Kakavos
Batų
Kepalo duonos
Sūrio
Konservuotų vaisių

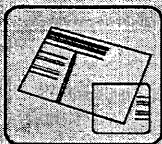

Su draugu grįžai iš parduotuvės prisipirkęs daug pirkinių. Nurodyk draugui, kur viską išdėlioti. Vartok produktų įpakavimą ir kiekį reiškiančius žodžius.

Pvz., *Ant viršutinės lentynos kairėje pusėje už raugintų agurkų stiklainio padėk skardinę konservuotų vaisių.*

KLAUSYMAS

1. Pasakyk, kokių turi įpročių, prie ko esi pripratęs (-usi) ir negali atsisakyti. Ar tai žalingi įpročiai?
2. Išsiaiškink, ką reiškia
 - leisti pinigų vėjais
 - nekęsti
 - raupsuotasis
 - tarnauti armijoje
 - našlė
 - viskas, kas papuola po ranka
 - slapta
 - liesti
 - glostyti
 - ginklas
3. Pasiklausyk Gintaro, Sigitos, Julijos ir Lauryno pasakojimų apie jų įpročius (pr. 1).
4. Kieno pasakojimui tinka šie pavadinimai:
 - a) „Raupsuotosios” išpažintis
 - b) Aistra daiktams
 - c) Pirkimo manija
 - d) Pražaisti pinigai
5. Ar supratai? Pasakyk, ar teiginiai yra teisingi.
 - a) Gintaras yra darboholikas ir daug laiko praleidžia prie kompiuterio.
 - b) Sigita užsikrėtė AIDS vartodama narkotikus.
 - c) Julija turi aistrą vaikščioti po parduotuves ir žiūrėti į daiktus.
 - d) Laurynas gali daug ką aukoti, kad tik turėtų norimą daiktą.
6. Pagalvok, ar pasakotojai tapo savo įpročių aukomis. Kodėl?

REIKŠMĖ KONTEKSTE

Būdvardžiai, žymintys vidinę ypatybę, daromi iš daiktavardžių su priesagomis *-ingas, -a, -iškas, -a, -inas, -a: darbingas, -a, priešiškas, -a, amžinas, -a, iš veiksmazodžiu su galune -us, -i: atgrasus, -i, iš įvardžio ir daiktavardžio sudūrimo būdu: savavalis, -ė.*

Įsidėmėk

Pamatinio žodžio dalis *-ij-* į vedinius neteina: *energ-ija – energingas*

Kai norima pasakyti, kad ypatybės yra daugiau nei vidutinis kiekis, bet nepilnas, pridėdam priešdėlius *apy-, po-, prie-: apygeris, -ė „nelabai geras“, pobaisis, -ė „nelabai baisus“, priekvailis, -ė „ne visai kvailas“.*

Įsidėmėk

Priešdėlinių būdvardžių galūnė dažniausiai *-is, -ė.*

1. Pagal nurodytą darybos būdą padaryk būdvardžių:

- a) *-ingas, -a: turtas -, laimė -, dvasia -, nervas -, sąmojis -, permaina -, ambic-ija -, prasmė -, drausmė -, kerštas -*;
- b) *-iškas, -a: taktas -, asketas -, toleranc-ija -, (c>t), simpat-ija -, problema -, apat-ija -, eleganc-ija -*;
- c) *-inas, -a: laikas -, amžius -*;
- d) *-us, -i: nekalba -, įkyra -*;
- e) *sava nauda -a.....is, -ė;*
- f) *apy-: blogas -, senas -, grubus -, jautrus -*;
- g) *po-: švelnus -, senas -*;
- h) *prie-: kvailas -, kurčias -*

2. Pasakyk, koks tu. Įrašyk (T) – taip, (N) – ne ar (K) – kartais.

- a) () Ar tu dažnai reaguoji į kitų jausmus?
- b) () Ar tau sunku susipažinti ar užkalbinti nepažįstamą žmogų?
- c) () Ar tu dažnai prajuokini ką nors?
- d) () Ar tavo nuotaika dažnai keičiasi?
- e) () Ar apsisprendamas (-a) galvoji apie save, o ne apie kitus?
- f) () Ar kiti gali tau patikėti įvairias užduotis?
- g) () Ar tau patinka domėtis kitų reikalais?
- h) () Ar tu atkakliai sieki ko nors profesiniame gyvenime?
- i) () Ar tu vertini kitų žmonių nuomones?
- j) () Ar jaudiniesi dėl smulkmenų?

- k) () Ar tu dažnai šypsaisi ir esi laimingas (-a)?
 l) () Ar tu nesikiši į kitų reikalus?
 m) () Ar tu kartais nutyli tiesą, nenorėdamas (-a) kito įžeisti?
 n) () Ar tu daug ko atsisakai gyvenime?

3. Klausimams parink tinkamus būdvardžius:

(m) taktiškas, -a	() ambicingas, -a
() patenkintas, -a	() nervingas, -a
() permainingas, -a	() smalsus, -i
() sąmojingas, -a	() savimyla
() jautrus, -i	() tolerantiškas, -a
() nekalbus, -i	() patikimas, -a
() asketiškas, -a	() neįkyrus, -i

Pastaba

Kai kurie neigiamai vertinamų asmenų pavadinimai, žymintys ir vyra, ir moterį, turi vieną galūnę -a: *Jis tikras savimyla. Ji tikra savimyla.*

4. Sugrupuok būdvardžius pagal žymimas pozityvias ir negatyvias ypatybes. Parink jiems tos pačios ar panašios reikšmės žodžių – sinonimų.

PRATYBOS

1. Nurašyk patarles. Suskliaustuosius žodžius rašyk liepiamąja nuosaka.

- a) Kad su vilkais susidėjai, tai ir (staugti) kaip vilkas.
 b) Pats (nesigirti): (laukti), kol kiti pagirs.
 c) Karvės (saugotis) iš priekio, arklio – iš užpakalio, o pikto žmogaus – iš visų pusių.
 d) Jaunas vedęs (nesigailėti): užaugs sūnūs kaip broliai, o dukterys kaip seserys.
 e) (Nespjauti) į vandenį, kad nereiktų atsigerti.
 f) (Nesirgti) svetima liga, savo užteks.
 g) (Lenkti) medį, kol jaunas.

Prisimink

k+k=k (verkti – verk),
 g+k=k (baigti – baik).

2. Pagal situacijas parašyk sakinius:

- kuriais būtų galima paliepti veiksmą atlikti kam nors kitam
- a) Draugas prašo tavęs paskolinti dviratį. Tau atrodo, kad paskolinti gali kaimynas. Pvz., *Tegu dviratį skolina kaimynas.*

- b) Mama prašo nueiti į parduotuvę. Tau atrodo, kad tai galėtų padaryti sesuo.
- c) Viršininkas liepia paskambinti į buhalteriją. Tau atrodo, kad skambinti turi sekretorė.
- d) Vyras prašo parašyti skelbimą į laikraštį. Tu siūlai, kad tai padarytų jo draugas.
- e) Lina prašo užsakyti bilietus į Londoną. Tu siūlai tai padaryti jos bendradarbei.

- kuriais duotumei patarimą

- a) Draugę apsėdo pirkimo manija. Pvz., *Tegu ji į darbą eina tuo keliu, kur nėra parduotuvių.*
- b) Regina liūdi, nes jaučiasi vieniša.
- c) Vaidas mėgsta saldumynus ir bijo sustorėti.
- d) Mikas visą dieną praleidžia prie kompiuterio.
- e) Marija negali užmigti be vakarinio serialo.

3. Prisimink, kuris linksnis vartojamas neapibrėžtam daiktų kiekiui nusakyti. Atskliausk.

- *pirkti*

- a) Ne visur lengva nusipirkti (svaigalai, rūkalai)
- b) Nusipirkau (trys metrai) vilnos ir (penkios sagos) švarkui.
- c) Noriu pirkti (juoda duona), (žuvis) ir (mėtą arbata)

- *duoti*

- a) Žalingų įpročių atsisakymo programa davė (geri rezultatai)

- b) Davėme jiems (kelios knygos) ir (du šimtai sąsiuviniai)

- c) Prašau duoti (du kava) ir (bandelė)

- *turėti*

- a) Alkoholio vartojimas turi (didelė įtaka) tavo sveikatai.

- b) Tie, kurie žaidžia azartinius žaidimus, turi (piniginės problemos)

- c) Jis turi (keli broliai, gyvenantys) užsienyje.

- *gauti*

- a) Gavau (knygos), kurių ieškojau.

- b) Gavau (knygos), bet ne visas, kurių ieškojau.

- c) Per gimtadienį gavau (dovanos)

- *daryti*

- a) Teste jūs padarėte (klaidos)

- b) Skirmantas padarė (keturios klaidos)

- c) Visi žmonės daro (klaidos)

- *būti*

- a) Diskotekoje yra (išgėrę žmonės), reikia kviesti policiją.

- b) Ar ant stalo yra (šiukšlės)

- c) Narkologiniame skyriuje yra (trys narkomanai)

4. Pasakyk, kurių sakinių aukštesniojo laipsnio raiška netaisyklinga. Pataisyk.

- a) Oras šiomet *labiau permainingas* nei pernai.
- b) Rokas *sąmojingesnis* už savo kolegą.
- c) Šiandien Jurgis *supykesnis* nei vakar.
- d) Vida *daugiau nervinga*, todėl ir ne taip mėgstama.
- e) Vienuoliai *labiau dvasingi* negu pasauliečiai.
- f) Aš *patikimesnis*, todėl ir gaunu įvairių užduočių.
- g) Dėstytojas *labiau pavargęs* nei mes.
- h) Ši tauta *tolerantiškesnė* arabams.
- i) Suvalkiečiai *savanaudesni* kaip dzūkai.
- j) Būk *neįkyresnis*.

Aukštesnįjį laipsnį reiškiamė

- Kiekybiniu būdvardžiu + priesaga *-esnis, -ė*: *geras – geresnis*.
- *didesnis, -ė, vyresnis, -ė*
- prievėksmiu *labiau* + dalyvis: *labiau supykęs*, nevirtoti *daugiau*: *daugiau supykęs*

Lyginamosios konstrukcijos

- aukštesnysis laipsnis + *negu/ nei/ kaip* + Vd V.: *Jis mielesnis nei tu/ brolis*.
- aukštesnysis laipsnis + *už* + Vd G.: *Ji didesnė už mane/ mamą*.
- *Lyg/ kaip/ tarsi/ tartum/ it*: *Gražu tarsi pavasarį. Kvailas kaip asilas*.
- *taip ..., kaip ...*: *Atsitiko taip, kaip būna tik pasakose*.

5. Įrašyk nurodytus žodžius ir atskliausk:

- a) *trečdalis, ketvirtį, pusantro*

Noriu pirkti vieną kilogramą penkis šimtus gramų sviesto. – Duokite
(kilogramas, sviestas)

Padalinau pyragą į keturias dalis. – Imk (pyragas)
Vieną dalį kriaušiu daviau kaimynei, antrą – tetai. Man liko (kriaušės)
.....

- b) *abu/ abi, visi, kiekvienam, keletą, daug kas* (vienas įvardis turi būti du kartus)

Į svečius atėjome su broliu. Bet pavėlavę. svečiai jau buvo pasivaišinę. Pasisveikinę ir padavę ranką, atsisėdome prie stalo. Suvalgę po sumuštinų ir mes pakilome šokti. Nesmagu vieniems sėdėti, kai linksmynasi ir šoka.

- c) *nors, bent, dar*

- Klausykite, kodėl sąskaitoje yra dvidešimt litų?
- Už televizorių.
- Bet jo viešbučio kambaryje nėra.
- Mes kaip tik renkame pinigų jam nupirkti. Duokite dešimt litų.
- Tada dešimčia litų sumažinkite kambario nuomą.

Pasiklausykite šių tekstų (pr. 2) ir pasitikrinkite.

6. Sakinio pradžia rask pabaigą, kuria nusakomas lyginimas:

- a) Pradėjusi vartoti svaigalus ėmiau gyventi (3)

- b) Žiūrėdamas į atvirukų kolekciją aš ()
c) Parduoto paveikslo pasiilgau ()
d) Geriau nežadėti ()
e) Pripratau sėdėti prie kompiuterio ()
f) Kai kaimynai sužinojo, kad sergu AIDS, ėmė manęs bijoti ()
g) Kai kas sako, kad tabakas mažiau žalingas ()
h) Į parduotuvę ji eina ()
i) Nuo žalingų įpročių vaistų nėra, todėl jie blogiau ()
j) Televizija maitinasi mūsų gyvenimu ()

- 1) kaip „X failų“ vampyras.
- 2) negu pažadėjus netesėti pažado.
- 3) tarsi baisiame košmare.
- 4) tartum bendrauju su Napoleonu Bonapartu.
- 5) it raupsuotosios.
- 6) lyg į šventę.
- 7) kaip prie geriausio savo draugo.
- 8) kaip narkotikai.
- 9) kaip savo mylimosios.
- 10) negu liga.

Vartodamas lyginamąsias konstrukcijas, pasakyk tris savo sakinius.

Lyginimas, kai reiškiamas vienodumas ar nevienodumas, reiškiamas:

- *kaip, lyg, tartum, tarsi, negu + Vd/ šs: Buvo taip tamsu, kaip būna naktį. Gražu lyg parke. Smagu tartum diskotekoje. Visi tylėjo tarsi susitarę. Geriau verkti negu tylėti.*
- *(ne)toks pat/ taip pat + kaip: Filmas ne toks įdomus kaip vakar.*
- *(ne)panašus į Vd G: Vaikas panašus į motiną.*
- *kitoks (+ negu): Jis kitoks negu brolis.*
- *kitas, dar kas nors: Parodykite dar kokį nors kitą megztinį.*
- *(ne)vienodas, lygus, tapatus, skirtingas*

RAŠYMAS

1. Perskaityk straipsnį apie žalingus įpročius, būdingus Lietuvos gyventojams. Per tyrimą apklausta 400 respondentų, rezultatų patikimumas – 5 proc.

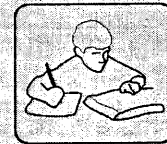
Alkoholis – skaudesnė Lietuvos jaunimo rykštė nei narkotikai

„Lietuvos jaunimas iš tikrųjų dažniau susiduria su tokiais žalingais įpročiais kaip alkoholio vartojimas ir rūkymas, nors pagal viešąją nuomonę svarbiausia jaunimo problema yra narkomanija.“ – tokią išvadą padarė žalingų įpročių paplitimą Lietuvoje tyrę mokslininkai.

96 proc. apklausos dalyvių mano, kad narkotikų vartojimas labai

pavojingas jaunimui, tačiau su narkomanijos problema šeimoje susidūrė tik 14 proc. apklaustųjų. „Narkotikus vartojančio jaunimo ne tiek daug, kiek mes galvojame,“ – spaudos konferencijoje kalbėjo Vilniaus universiteto docentas Aleksandras Drotvinas.

Daugiau kaip 60 proc. apklaustųjų kaip pavojų nurodė

alkoholio vartojimą ir polinkį į agresiją. Labai pavojingais žalingais įpročiais visuomenė laiko rūkymą ir azartinius lošimus – taip mano 50 proc. respondentų.

Lietuvos gyventojų nuomone, pagrindinis žalingų įpročių tarp jaunimo plitimo veiksnys – tai jaunimo neužimtumo problema. Be to, tabakas, alkoholis ir narkotikai yra lengvai gaunami.

21 proc. apklausos dalyvių mano, kad jaunimą neigiamai veikia kino filmai, spauda ir televizijos laidos.

Absoliuti dauguma respondentų mano, kad užkirsti kelią tokiems įpročiams turėtų šeima, o po to policija. Tačiau visuomenėje vyrauja netolerancija jaunimo kultūrai ir kyla tėvų bei vaikų dialogo problema.

Anot ekspertų, Lietuvoje reikia didinti jaunimo užimtumą, stiprinti šeimą, ugdyti moksleivių socialinius įgūdžius. „Pats žmogus turi išmokti atsisipirti kvaišalams.“ – tvirtino apklausos vadovas.

Pagal BNS, 2002

2. Ar supratai? Pasakyk, ar teiginiai teisingi:

- Lietuvoje daug kalbama apie narkomaniją, tačiau aktualesnė alkoholizmo ir rūkymo problema.
- Alkoholio vartojimas – pavojingas įprotis, nes alkoholikai yra agresyvūs.
- Jauni žmonės daug geria, rūko, nes neturi ką veikti laisvalaikiu.
- Lietuvoje nusipirkti narkotikų, alkoholio ir rūkalų jaunimui sunku.
- Kontroliuoti jaunimą turi ne tėvai, o policija.
- Kiekvienas žmogus turi išmokti cigaretėms ir svaigalams pasakyti „ne“.

3. Įsivaizduok, kad esi tyrimų apie žalingų įpročių paplitimą Lietuvoje vadovas. Suformuluok 10 klausimų apklausos dalyviams.

4. Dabar susikeisk su savo draugu anketomis ir atsakyk į klausimus. Palygink anketas.

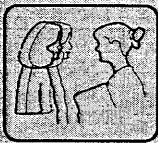
5. Parenk žalingų įpročių prevencijos strategiją. Parašyk 3-5 punktus.

6. Iš teksto išrink tai, kuo aprašant žalingus įpročius remiamasi. Pvz., *Pasak apklaustųjų, ..., tyrime dalyvavę žmonės atkreipė dėmesį į ...*

Kaip įrodyti teigimus:

- Prieš pateikdami duomenis nurodykite jų šaltinį, pvz., *anot ekspertų, kaip rodo tyrimai, apklausos duomenimis, „Veidas“ nurodo tokias priežastis ir t. t.*
- Remdamiesi statistika vartokite suapvalintus skaičius, pvz., *maždaug pusė apklaustųjų, daugiau nei trečdalis žmonių, beveik/veik visi respondentai ir t. t.*
- Jeigu minimas autoritetas nežinomas, nurodykite jo pareigas (mokslininkas, gydytojas, politikas, vadovas), kompetencijos sritį, mokslinį laipsnį (mokslų daktaras, profesorius).
- Tezę formuluokite prijungiamuoju tikslo aplinkybės sakiniu (su jungtukais *nes, kadangi*): *Įpročio nusirašinėti reikia atsisakyti, nes tai neigiamai veikia žmogaus charakterį.*

7. Įrodyk arba paneik vieną kurį nors teiginį. Pateik statistinių duomenų, faktų, pavyzdžių.

- Narkotikus reikia legalizuoti. b) Narkomanija – protestas prieš vartotojišką kultūrą. c) Narkomanai – nepagydomai sergantys žmonės. d) Šiais laikais neįmanoma nepamėginti narkotikų.
- a) Tabakas – liga, plintanti per reklamą. b) Tabakas nesukelia priklausomybės. c) Mesti rūkyti labai lengva. d) Rūkymas kenkia sveikatai.
- a) Kolekcionavimas – tai viena seniausių žmonijos aistrų, instinktas geisti ir turėti. b) Kolekcijos padeda pažinti istoriją. c) Kolekcionuoti – tai prarasti emocinį ryšį su žmonėmis. d) Kolekcionieriai saugo prarastą laiką ir vertybes.

KOMUNIKACINĖS SITUACIJOS

Emocijos

1. Pasiklausyk, ką kalba žmonės įvairiomis situacijomis (pr. 3). Kiekvieno dialogo pradžia parink tinkamą A ir B porą.

A

- a) Fui,
- b) Mmm,
- c) Valio!
- d) Tšš,
- e) Vaje,
- f) Phh,
- g) Nagi nagi,
- h) O jo joj,

B

- Kaip bjauriai parašiau.
- Kaip skauda!
- Kaip smirda.
- Kaip skanu.
- Algą pakėlė!
- Tik niekam nesakyk.
- Ką tu sakai?
- Nesąmonė!

2. Pagalvok, kaip pratęsti dialogus. Parašyk raidę.

() Liežuvį gali praryti!	() Ji ištekėjo?!
() Gal kas nors dega?	() Tai tarp mūsų.
() Na, ir nusišnekėjo.	() Deginte degina!
() Nežinau, ar tiks.	() Ar daug daugiau?

3. Dabar dar kartą pasiklausyk dialogų (pr. 4) ir pasitikrink.

4. Pabandyk kelis dialogus suvaidinti ir pratęsti.

5. Įrašyk *kaip*, *koks*, *kokia* ir sukurk su draugu dialogų:

- a) keista, kad
- b) nesusipratimas, labai atsiprašau.
- c) liūdna skirtis.
- d) gėda.
- e) laimė tave sutikti čia.
- f) siaubas.
- g) čia triukšminga.
- h) smagu girdėti.
- i) vargas.
- j) linksma, niekur nesinori eiti.
- k) nesąmonė.
- l)..... džiaugsmas, kad tu vėl su mumis drauge.